

(ptc. *zakesnil, zakesnĭla, zakesnilo*, pl. *zakesnili, zakesnile, zakesnĭla*) i slovenski *zakasniti* (pored *zakasniti*), nego i sve ono, što znamo o starijem slavenskom akcentu. Budući da je glagolski nastavak *-iti* i *-ĕti* imao akutsku intonaciju na *-i-* i *-ĕ-*, to su i glagoli izvedeni tim nastavkom od pridjeva *kāsan* < *kzsbnz* mogli glasiti samo **kzsbniti* i **kzsbnĕti*. Ovo drugo potvrđuje i rusko *kosnĕt'*. Prema tome je prema očekivanju i u nas *kasnĭli* > *kāsniti* i *kasnjĕti* > *kāsnjeti* (ili po neknjiževnom izgovoru *kāsnjeti*), i u prez. *kasnĭm* > *kāsnĭm* (u obadva slučaja) kao na pr. *oštriti, oštrim* prema *oštar* ili *lĕtjeti, lĕtim*, i složen glagol *zakāsniti, zakāsnĭm* kao na pr. *zadštriti, zadoštrim*, s poznatom štokavskom promjenom akcenta u prezentu složenih glagola IV. vrste (prema iskonskoj promjeni kao u *zaprōsiti, zāprosĭm*), koja se nije izvršila u čakavskom i kajkavskom dijalektu. Što se u Lici prema *okāsnjeti* (u književnom bi jeziku bilo *okāsnjeti*) govori prez. *okāsnĭm*, to je u skladu s akcentom glagola kao *polĕtjeti* s prez. *polĕtim*. Gdje se govori u infinitivu *polĕtiti* kao *zadštriti*, tamo govore i *pōletim*.

Ako bi nam prema tome bio jasan akcenat u inf. *zakāsniti* i u prez. *zākasnĭm* (mjesto *zakāsnĭm* prema *kāsnĭm*), pita se: kako je nastao akcenat u inf. *zākasniti*? Moglo bi se reći, da se u inf. *zākasniti* prenio akcenat iz prezenta *zākasnĭm*, ali ja ne mislim, da se takvo prenošenje izvršilo u ovom primjeru: ja ga tumačim drukčije. Glagol *zākasniti* dolazi često s glagolom protivna značenja *ūraniti*. Akcenat u *ūraniti, rāniti* stoji prema pridjevu (prilogu) *rāno*, gdje je u korijenu *a* s nekadašnjom akutskom intonacijom, pa je prema postojanom akcentu *rāniti* prema *rāno* t. zv. analogijom ex contrario i starije *kasnĭli* > *kāsniti* okrenuto u *kāsniti* prema *kāsno* (sa *a* od nekadašnjeg poluglasa) i jednako *zākasniti* prema *ūraniti*.

Iako je prema tome Vukov akcenat *zākāsniti* mlađi, analogijski, pored kojega se jednako čuje i stariji *zakāsniti*, opet ne mislim, da ga treba u književnom jeziku zamijeniti starijim: ja bih samo dopustio u književnom jeziku i akcenat *zakāsniti* (ptc. *zakāsnio*), *zākasnĭm* i prost *kāsniti, kāsnĭm*, koji se dosad prema Vukovu „Rječniku“ mogao držati dijalekatskim.

STARI GRAD, STAROGRAĐANIN I STAROGRADSKI

Mate Hraste

Na pisanje ovoga članka potakla me je u prvom redu diskusija između P. Moscatella i A. Zaninovića pod naslovom »Oko rodnog mjesta Petra Hektorovića« (Hrvatsko kolo Matice Hrvatske, god. V., br. 2, str. 124.—125., i br. 7—8, str. 492.—496., Zagreb 1952). Zatim me je potakla i primjedba prof. Skoka u djelu »Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima«, Zagreb 1950., na str. 188., koja glasi: »Hvarska toponomastika izaziva još

neke primjedbe. Starigrad u domaćem govoru je danas postao složenica jednako kao Carigrad i Novigrad i sklanja se samo drugi dio. Pridjev je odatle starigradski, ne starogradski, kako bi morao biti, da riječ nije složenica.« (Prof. Skok nije bio u Starome gradu, pa nije došao u priliku, da u samome mjestu provjeri taj podatak. On ga je po svoj prilici dobio od nekoga pismenim putem. Na to pisac u uvodu spomenutoga djela i sam upozorava. To se razabire i po tome, što nije stavio akcenat na ime *Stari-grad* ni na pridjev *starigradski*, što je on činio uvijek, kad je »toponim čuo od pouzdanih ljudi, koji govore domaćim narječjem«, i stavljao ga je onako, »kako ga je izvjestitelj izgovorio«. Prema tome prof. Skok nije kriv za ovaj netočan podatak, nego njegov izvjestitelj.)

Prof. P. Moscatello u svom članku spominje više puta ime mjesta *Stari Grad* u akuzativu (taj je padež u ovom imenu jednak nominativu) i u ostalim kosim padežima. On ga piše i mijenja ovako: iz *Staroga Grada*, od *Staroga Grada*, za *Stari Grad*, u *Starom Gradu*. A. Zaninović ga piše i mijenja kao složenicu, u kojoj se prvi dio ne mijenja: *Starigrad*, u *Starigradu*, o *Starigradu*, nad *Starigradom*. Prof. Boranić je u rječniku svoga »Pravopisa« na str. 187. (deseto izdanje, Zagreb 1951) zabilježio: »Stari grad: Starogradanin, starogradski«. Prema tome u pisanju toga geografskog imena imamo tri varijante: *Stari Grad*, *Stari grad* i *Starigrad*. Svatko, tko to pročita, pita, što je pravilno, a što nije.

Prof. Skok ispravno misli, da u tome odlučuje domaći govor. On nam kaže, kako se taj toponim mijenja, a prema tome i piše. Taj toponim treba i u književnom jeziku mijenjati onako, kako ga mijenjaju Starogradani sami i stanovnici susjednih sela na otoku Hvaru, prilagodivši ga u svemu i glasovno i morfološki i akcenatski književnom jeziku. Starogradani ga u svome dijalektu izgovaraju i mijenjaju ovako: *Stóri gród*, gen. *Stórega gróda*, dat. *Stóremu* (ili *Stóren*) *gródu*. Tome odgovara u književnom jeziku: *Stari grad* — *Staroga grada* — *Starom gradu*. Tako ga pravilno mijenja i Moscatello, koji je rodom iz susjednoga sela Dola, pa mu je to dobro poznato. Čudim se, što ga tako ne mijenja i Zaninović, jer je i on iz jednog sela na otoku Hvaru, pa je promjenu toga toponima sigurno čuo u svome djetinjstvu i kasnije mnogo puta. Taj se toponim mora pisati kao dvije riječi, a ne kao jedna, jer u domaćem govoru on nije složenica u nominativu ni u kosim padežima, nego se svaki dio mijenja i ima svoj akcent: *Stóri gród*. Dakle jednako kao: *Stari Majdan*, *Stari Vlah* (dio južne Srbije), *Novi Pazar*, *Novi Sad*.

Drugo je pitanje, treba li drugi dio toponima *Stari grad* pisati velikim slovom, kako piše Moscatello, ili malim, kako piše Boranić.

Već prvo izdanje Brozova »Hrvatskog pravopisa« na str. 35. (Zagreb 1892), kao i najnovije izdanje Boranićeva »Pravopisa« na str. 59. (Zagreb 1951), tražio je, da se u geografskim imenima, sastavljenim od određenoga pridjeva i vlastite imenice ili opće imenice u *prenesenom* značenju, oba člana pišu velikim slovom: *Donji Lapac, Nova Kapela, Novi Sad, Gorski Kotar*. Opća imenica u *pravom* značenju piše se malim slovom: *Bakarski zaljev* (ime zaljevu), *Goli vrh* (ime vrhu), *Ličko Petrovo selo* (ime selu). Po tome pravilu mogao bi se u sastavljenom imenu *Stari grad* drugi dio pisati velikim i malim slovom. Malim slovom bi se mogao pisati zato, što je to nekada bio *grad*, zbog čega je to mjesto i nazvano *Stari grad* za razliku od *Novoga grada* (današnjega Hvara), kako ga na više mjesta u »Ribanju« zove P. Hektorović. Ali za to se mjesto ne može i danas reći da je *grad*, jer ono nema svoje gradske općine, a nije u njemu ni sjedište kotara. I po broju stanovnika je maleno. Na početku 20. stoljeća *Stari grad* je brojio oko 5000 stanovnika, a danas ih ima jedva oko 1800. Konačno i državna vlast ne priznaje ga gradom. Po tome je jasno, da je to mjesto danas *selo*, a ne *grad*, pa bi se drugi dio morao pisati velikim slovom, jer ima preneseno, a ne pravo značenje. No i u tome nam pomaže domaći govor. Stanovnici svih susjednih sela zovu to mjesto *pa(j)iz*: *Gren u pa(j)iz. Bi son u pa(j)izu. Ča je novega u pa(j)izu?*¹ Po tome se vidi, da sam narod izdvaja *Stari grad* od ostalih većih i manjih sela na otoku i daje mu po tradiciji pravo na naziv *grad*. Ta okolnost potkrepljuje Boranićevo stanovište, da to ime valja pisati *Stari grad*, a ne *Stari Grad*.

Drugo je pitanje, kako treba pisati etnik i pridjev od toga toponima Etnik za muški rod treba izgovarati i pisati *Starogradanin*, a ne *Starigradanin* jednako kao: *Novosadanin, Novopazarac, Velikogoričanin, Crnogorac*, jer se prvi i drugi dio svih tih složenih imena mijenja. Kad bi taj etnik bio složeno ime, u kome se prvi dio ne bi mijenjao, kao Banjaluka (Banjalučanin), Novigrad (Novigradanin), onda bi se on izgovarao i pisao *Starigradanin*.

Od toga imena je pridjev *starogradski*, a ne *starigradski*. Tako je po pravilu našega književnoga jezika, a to potvrđuje i domaći govor, u kome etnik glasi *Starogránin*, a pridjev *starogrójski*. U tome se slažu Moscatello i Zaninović, jer jedan i drugi pišu samo *Starogradanin* i *starogradski*.

¹ Riječ *pajiz* je posudenica iz talijanskog jezika: *paese*. Prema W. Zingarelliju: *Vocabolario della lingua italiana*, Milano 1940.—1941., ta riječ u talijanskom znači: kraj, zemlja, selo, varoš, grad (*città*). Dakle, pored ostalih širih i užih značenja u tal. jeziku, ona znači i grad. U govoru svih sela u blizini Staroga grada ona znači samo *grad* za razliku od riječi *selo*, kako se nazivaju sva susjedna mjesta. I kad seljaci susjednih sela kažu »gren u pajiz«, to znači »idem u Stari grad« ili točnije u mjesto, koje je *grad*, a ne *selo*.